

א. מה נשתנה?

בליל הסדר מצווה כל יהודי ויהודי לספר ביציאת מצרים. סיפור יציאת מצרים הוא כתשובה לשאלת הבן:

"והיה כי ישאלך בנך לאמור... ואמרת: "כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים..."

"והגדת לבנך ביום ההוא לאמר: בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים".

וידועה ההלכה: מחלקים לילדים קליות ואגוזים כדי שלא יישנו וישאלו "מה נשתנה".

כמו כן עושים שינויים נוספים, כמו חציית האפיקומן והחבאתו על מנת שהילדים יתעוררו, יתענינו וישאלו: "מה נשתנה הלילה הזה?"

"מה נשתנה הוא עיקר סיפור יציאת מצרים ויקיים בזה מצוות "והגדת". ואם אין חכמה בכך - אביו מלמדו, ואם אין לו בן - אשתו שואלת, ואם לאו - הוא שואל את עצמו, ואפילו תלמידי חכמים שואלים זה לזה: מה נשתנה?" (משנה ברורה)

דברים אלו משנים את יחסינו ל"מה נשתנה". אין זו שאלת הילדים בלבד, אלא שאלה מרכזית העומדת ברומו של הסדר, שאפילו יודע האדם את התשובה עליה - עליו לשאול את השאלה. השאלה עוסקת בשינויים שבין לילה זה לכל הלילות, שהם שינויים סותרים זה את זה.

*עיינו בהגדה, וכתבו את תוכן השינויים:

הלילה הזה

בכל הלילות

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

במה שונה לילה זה, שמצד אחד נוהגים בו דברים המתאימים לבני מלכים - ומצד שני אנו מתנהגים כעניים ושפלי רוח? נמייך את השינויים:

הלילה הזה _____ - הנהגת עשירים

הלילה הזה _____ - לחם עוני

הלילה הזה _____ - הנהגת עשירים

הלילה הזה _____ - "וימררו את חייהם"

גם בהמשך ליל הסדר נעשים מעשים שונים הממחישים מצד אחד - עוני וגלות, ומעשים אחרים הממחישים את הצד השני - הגאולה.

מדוע עלינו לעשות מעשים ממש על מנת להרגיש את העוני והגלות או את החרות?

האין די בכך שנקרא את ההגדה ונדע שיצאנו מגלות לגאולה? מדוע צריך לעשות בפועל מעשים המתאימים לגלות (אכילת מצה ומרור) או לגאולה (כמו הסבה)?

ב. השיבות ההמחשה

יש הבדל בין ידיעה גרידא, בלב או במוח, לבין מעשה בפועל. עשיה ממש, בגוף, מחדירה את הידיעה בצורה חזקה יותר מידיעה סתם, ומשפיעה על העושה.

מסופר על רבי אליהו חיים מייזל מלודז', שפעם ביום חורף קר ומושלג הלך להתרים את עשירי עירו לטובת קניית עצים להסקה, עבור העניים שידם אינה משגת זאת. דפק על דלת ביתו של עשיר העיר, אך סירב להכנס. העשיר, המרוגש מאורחו הדגול, הפציר בו להכנס לביתו ולקבל את התרומה, אך הצדיק התעקש שלא להכנס, הסביר שהוא ממהר ועסוק במצווה, וסיפר על סבלות העניים בקור הנורא. ואכן, הקור היה עז. העשיר שבביתו היה לבוש בחולצה דקה, רעד מקור והתחנן לרב שיכנס לביתו. שכן פנקס ההמחאות מונח על השולחן. רק אחרי דין ודברים הסכים הרב להכנס עמו לבית החם והנעים, ולקבל את תרומתו. שאל אותו העשיר: "הן יכולת לספר לי הכל בבית, מדוע זה התעכבת בחוץ?" אמר לו: "מי שאינו שוהה בחוץ ואינו חווה על בשרו את הקור הנורא, לא מסוגל להבין את סבל הילדים הקופאים בקור..."

* כתבו את מסקנתכם לענין השפעת המעשה וההמחשה על הידיעה: _____

נאמר במסכת פסחים: "בלע מצה - יצא, בלע מרור - לא יצא", כלומר: מי שאכל בבליעה את המצה, מבלי ללעוס אותה, יצא ידי חובת המצווה, אך מי שלא לעס את המרור, ובלע אותו במהירות - לא יצא ידי חובת המצווה מדוע? מסביר ה"מאירי":

"המרור הוא זכר למרור המצרים, ואין בו טעם מר בלי הלעיסה, ואם לא לעס והרגיש בפה מרירות - לא יצא מהמצווה". ללמדנו: אין די בידיעת "וימררו את חייהם" ובשינונה של ידיעה זו, צריך לחוש ולהרגיש את הטעם המר כדי לחוות טעם אותו מירור.

ג. ההמחשה בליל הסדר

בליל הסדר עלינו לחוש עצמנו כיוצאים ממצרים, וכלשון ההגדה: "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". הרמב"ם משנה את הנוסח: "חייב להראות עצמו" – במעשים, ימחיש לעצמו את היציאה מגלות לגאולה, ועל ידי כך ירגיש באמת את יציאת מצרים והניסים, ויודה לה' עליהם. בחציו הראשון של "מה נשתנה" ממחישים את הגלות - בה היינו במצרים, ואח"כ, בחצי השני ממחישים את היציאה מהגלות, מעבודת לחרות - לגאולה. ואכן, כל ליל הסדר מלא במעשים, וכל מעשה ממחיש פרט אחד - גלות או גאולה. נעבור על פי סימני ליל הסדר ונראה, אילו מהם ממחישים את הגלות, ואילו מהם - את הגאולה.

השלימו בטבלה הבאה את סימני ליל הסדר, ע"פ הגדרותיהם.

<u>גאות וחרות</u>	<u>גלות ושעבוד</u>
* _____ - כל אחד מקדש לעצמו. וכל אחד - מוזגין לו.	* _____ - מטבילים במי מלח - זכר לדמעות
* _____ - נוטלים ידים לבעל הבית.	* _____ - חוצים את המצה, כדרך העניים שמשאירים מפתם ליום המחר.
* _____ - מטבילים כדרך מלכים.	* _____ - סיפור יציאת מצרים.
* _____ - סיפור הניסים ויציאת מצרים.	* _____ - לחם עוני.
* _____ - אכילה בכלים נאים, הסבה דרך חרות.	* _____ - "וימררו את חייהם".
* _____ - שותים יין כדרך מלכים	

הלל ונרצה - מודים לקב"ה שהוציאנו מגלות לגאולה ומבקשים על הגאולה העתידית.

בזמן בית המקדש היתה אכילת קרבן פסחאחד העניינים החשובים בליל הסדר.
מצוות רבות נאמרו בקרבן פסח.

* צטטו את הנאמר בחומש שמות, י"ב מ"ו :

טעם מצווה זו - של לאכול בלי לשבור עצם - מובא בספר החינוך, מצווה ט"ז :

"שאינן כבוד לבני מלכים לאכול ולגרר את הכשר מהעצמות ולשברם ככלבים, לא יאות לעשות ככה כי אם לעניי העם הרעבים... ראוי לנו לעשות מעשים המראים בנו מהמעלה הגדולה שעלינו בה באותה שעה..."

האם העובדה שאדם שובר עצמות - גורעת ממנו להיות בן מלך? האם ב"גינוני מלכות" אלו, יש משמעות?

"דע, כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עוסק בהם אם טוב ואם רע, ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ומתוך שלא לשמה בא לשמה... כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות." (החינוך שם)

אם אדם עושה מעשה טוב, הוא משפיע על פנימיותו ומיטיב את לבו, הלב והפנימיות נמשכים ומושפעים מהמעשים החיצוניים - לטוב או לרע.

יסוד גדול זה, של "מתוך שלא לשמה - יבוא לשמה", כי העיסוק בתורה ובמצוות, אפילו יהא חיצוני וטכני - בכוחו להביא את האדם לכוונה טובה ולפנימיות נכונה - נלמד מהצורך בהמחשות בליל הסדר. כל אותם מעשים והמחשות, בין לצד הגלות ובין לצד הגאולה, עוזרים לנו לקיים את הנאמר: "בכל דור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".
יחד עם זה - מזכירים לנו את הכלל הגדול שלהמחשה יש כוח עצום על הפנימיות!

ד. לימוד למעשה

"אחר הפעולות נמשכים הלבבות"

פעמים רבות אנו תוהים: מה משנה אם נקיים מצוות כיבוד הורים מיד או נאמר לפני כן: "רגע" (בטון מסוים), אם נלבש בגד בצבע השולט באופנה עכשיו?

נזכור מליל הסדר את הכלל, שפעולות חיצוניות טכניות, אפילו אינן בגדר "אסור" או "מותר", יש בהן השפעה רבה על הנפש!

תנו דוגמאות לכך: